

Orjinal Araştırma (AR)
Original Research (AR)

***Dağcılar ve Doğaseverlere Otantik Bir Rota:
Demirkapı Buzul Vadisi, Buzul Gölleri ve Demirkapı Zirvesi
(Çaykara/Trabzon)***

***An Authentic Route for Mountaineers and Nature Enthusiasts:
Demirkapı Glacial Valley, Glacial Lakes, and Demirkapı Summit
(Çaykara/Trabzon)***

Sadettin KORKMAZ
korkmaz@ktu.edu.tr
0000-0002-8495-5028
Mustafa Fehmi TÜRKER
mft@ktu.edu.tr
0000-0001-9077-8657

Öz

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi:

30 Ekim 2025

Düzeltilme tarihi:

25 Kasım 2025

Kabul tarihi:

11 Aralık 2025

Anahtar

Kelimeler:

*Demirkapı, buzul
gölleri, moren,
rota*

Trabzon-Bayburt sınırında Soğanlı Dağlarının kuzey yamacında yer alan buzul gölleri, buzul vadileri ve 3 bin metrenin üzerindeki zirveler dağcılar ve doğasever yürüyüşçüler için önemli bir adrenalin bölgesidir. Bu bölge, buzul gölleri ve çevresinin doğa harikası görünümü, sarp topoğrafyası, vadilerdeki moren yığılımları, alpin çayırları ve otantik yayla evleri ile görülmesi gereken bir turizm destinasyonu ve tırmanma rotası olarak öne çıkmaktadır.

Abstract

Article history:

Received:

30 October 2025

Adjustment:

25 November

2025

Accepted:

11 December

2025

Keywords:

*Demirkapı,
glacial lakes,
moraine, route*

The glacial lakes, glacial valleys, and peaks rising above 3,000 meters on the northern slopes of the Soğanlı Mountains, located on the Trabzon-Bayburt border, are an important adrenaline zone for mountaineers and nature-lover hikers. This area stands out as a must-see tourism destination and climbing route with its spectacular natural scenery of glacial lakes and their surroundings, rugged topography, moraine accumulations in the valleys, alpine meadows, and authentic highland houses.

Giriş

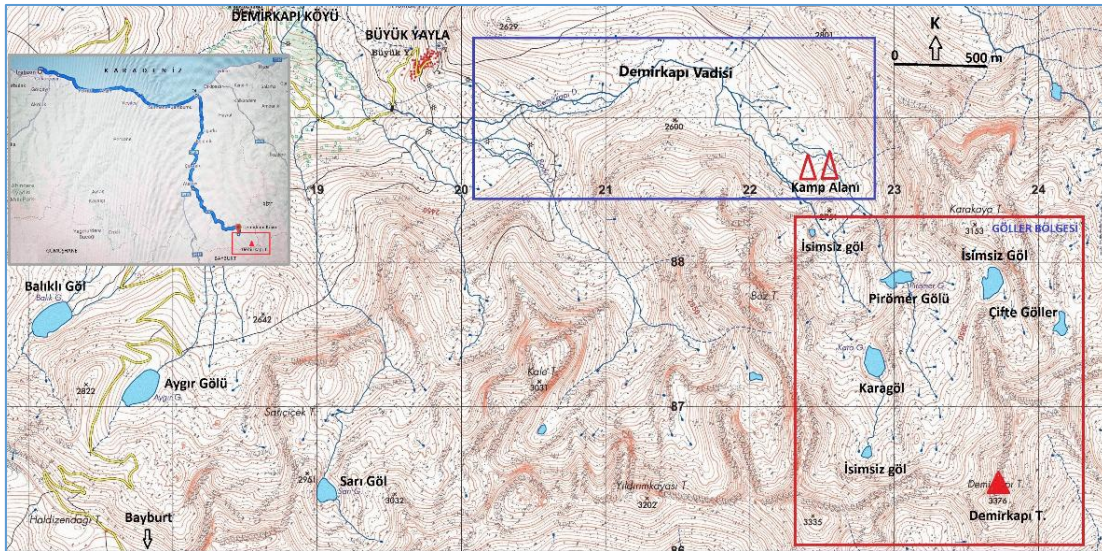
Doğu Karadeniz Sıra Dağları olarak adlandırılan dağ kuşağında; Gümüşhane-Trabzon sınırında Zigana Dağları, Trabzon-Bayburt sınırında Soğanlı Dağları, Rize-Erzurum sınırında da Kaçkar Dağları yer alır. Bu dağ kuşağında Gümüşhane'den başlayarak doğuya doğru Trabzon, Rize ve Artvin'e kadar olan bölgede yüzlerce buzul gölü ve tırmanma rotası mevcuttur. Gümüşhane yöresinde Artabel gölleri, Trabzon güneyinde Demirkapı gölleri, Rize güneyinde Kaçkar buzul gölleri yer alır. Bu yazıda Trabzon il sınırları içinde yer alan, ancak çok az insanın ulaşabildiği Çaykara-Demirkapı güney kesimi ile Soğanlı Dağlarının kuzey yamacı arasında yer alan buzul gölleri, buzul vadisi ve Demirkapı Zirvesi (3376 m) tanıtılacak, göllere ve zirveye ulaşım rotası ve bölgenin turizm potansiyeli ele alınacaktır.

Coğrafik ve Jeomorfolojik Özellikler

Gezi güzergahı Çaykara'nın güneyindeki Soğanlı Dağlarının kuzey yamaçlarında yer alır. Bölgedeki vadiler, yükselti, göller, akarsular ve yer isimleri 1/25.000 ölçekli Trabzon G44 c3 ve c4 topografik haritalarından derlenmiştir. Soğanlı Dağları'nın başlıca yükselti batıdan doğuya doğru; Karakaya Tepe (3193 m), İsimsiz T. (3071 m), Haldizen Dağı T. (3050 m.), İsimsiz T. (3032 m), Yıldırım Kayası T. (3202 m), İsimsiz T. (3335 m) ve Demirkapı T. (3376 m)'dir. Demirkapı Vadisinde yer alan Pirömer Gölü 2850m, Karagöl 2950m, isimsiz göl 3050m ve Çifte göller ise 3150m yükseltisinde bulunurlar.

Trabzon'dan Demirkapı (Haldizen) Köyü'ne ulaşım Trabzon, Of, Çaykara ve Uzungöl üzerinden yaklaşık 113 km'dir. Demirkapı Köyü'nün 1,5 km güneydoğusunda yer alan Büyük Yayla araba ile ulaşılabilir. Buradan itibaren doğuya doğru yaklaşık 2 km'lik son derece kötü bir stabilize araba yolu ile ya da yaya olarak yola devam edilebilir. Buzul göllerine veya zirveye tırmanmak için en iyi takip edilecek yol Demirkapı (Haldizen) Deresi ve bu derenin aktığı vadidir. Demirkapı Deresi, Demirkapı-Büyük Yayladan itibaren yaklaşık doğu batı yönünde akmakta, 2 km sonra da vadi ile birlikte güney-güney doğu yönüne dönerek Soğanlı Dağlarının kaynak sularından beslenmektedir. Vadi tabanının rakımı 2550-2650 metreler arasında değişmekte olup, vadinin genişliği ortalama 400-500 m civarında derinliği ise 250 m arasındadır (Şekil-1). Vadi geniş ve yayvan U şeklinde tipik bir buzul vadisi özelliği göstermekte olup vadinin yamaçlarında ve tabanında oldukça kalın bir moren yığılması yer alır.

Buzulların çekilmesi muhtemelen 10-12 bin yıl önce meydana gelmiş olup, bu çekilme hem morenlerin (buzltaş) ve hem de buzul göllerinin (yalakların, sirklerin) oluşumunu sonuçlandırmıştır. Göller açık göl özelliğinde olup hem su girişi ve hem de su çıkışı vardır.

Şekil-1 Demirkapı vadisi, buzul gölleri ve Demirkapı zirvesinin konum haritası

Demirkapı buzul gölleri, Demirkapı Köyünün güneyinde ve Soğanlı Dağlarının kuzey yamaçlarında yer alan 8 büyük ve 17 küçük olmak üzere toplam 25 gölden oluşur. Doğu-batı yönünde uzanan Soğanlı Dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında yer alan önemli büyük göller şunlardır: Multat Yayla-Karagöl (270x225m); Aygır Gölü (300x170m), Balıklı Göl (150x300m), Sarı Göl (160x130m), Haldizen-Karagöl (200x130m), Pirömer Gölü (180x90m), İsimsiz Göl (240x140m) ve Çifte Göller (yerel adı) (160x80m). Diğer göllerin ismi olmayıp, bunlar daha çok küçük göl/gölcüklerdir. Gezi rotasında Pirömer Gölü,

Karagöl, İsimsiz Göl ve Çifte Göller ile 2 küçük buzul gölü olmak üzere toplam 6 göl bulunmaktadır (Şekil-2). Dolayısıyla burası 6 göller olarak adlandırılabilir.

Şekil-2 Demirkapı vadisinin büyük buzul gölleri: a) Pirömer Gölü; b) Karagöl; c) Solda isimsiz göl, sağda Çifte Göller

Çaykara-Bayburt yolu üzerinde yer alan Balıklı Göl ve Aygır Gölü yaz döneminde yoğun olarak yerli ve özellikle yabancı gezginlerin uğrak yeridir. Özellikle Uzungöl'e yakınlığı nedeniyle bu iki göl gününbirlik çok sayıda ziyaretçi almaktadır (Şekil-3). Bu nedenle de çeşitli çevresel sorunlar ve özellikle çevre kirliliği oluşmaktadır. Bölgede yer alan diğer göllere ancak yaya olarak ulaşılabilir. Dolayısıyla bu göllerde kirlenme veya benzeri bir çevresel sorun şimdilik yaşanmamaktadır.

Şekil-3 En çok ziyaretçi alan buzul gölleri, sağda Balıklı Göl, solda Aygır Gölü (Drone/Uçangöz Foto: M.Ayaz)

Demirkapı vadisinin alt kesimleri Geç Kretase (65 m/y) yaşlı volkanik kayalar serilerinden oluşur. Bunlar başlıca bazalt ve andezitler ile volkanik-klastiklerdir. Vadinin üst kesimleri, göller bölgesi ve zirveler Eosen (33-56 m/y) yaşlı andezit ve bazaltlar ile bunların piroklastiklerinden oluşmuştur. Piroklastik kayalar olarak tüfler ve breşler önemli bir yer tutar. Vadi tabanını dolduran morenler ise bu kayalardan türemiş değişik boyutlarda ve çoğunlukla köşeli kayalar parçalarından oluşmuşlardır.

Bölge orman üst sınırının oldukça üzerinde, 2400 metreden daha yüksek olup, bölgede alpin çayırları egemendir. Ayrıca yer yer orman gülleri ve benzeri çalı özelliği taşıyan bitkiler de mevcuttur (Şekil-4).

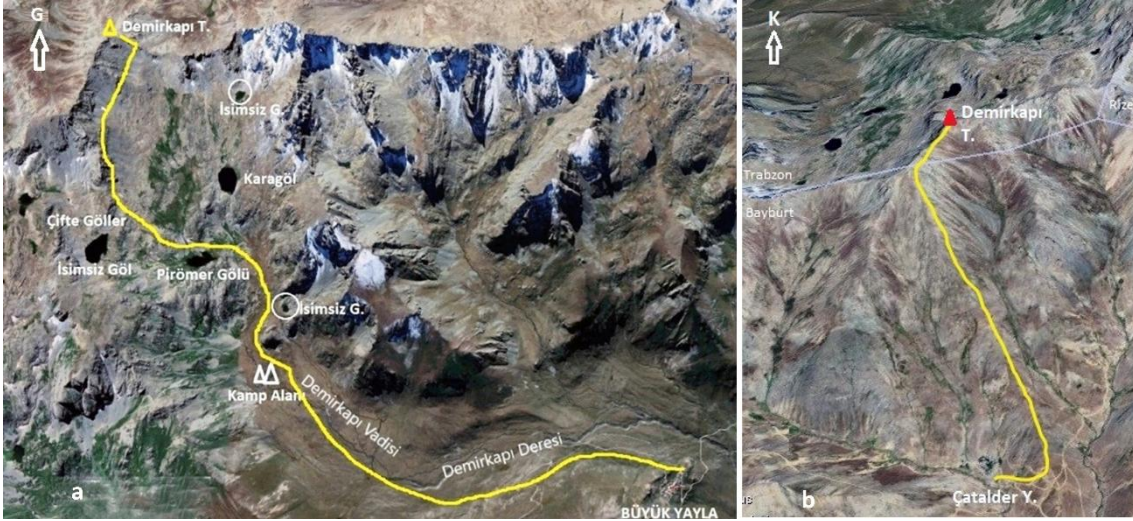

Foto-4 Demirkapı buzul vadisi, morenler, doğal bitkiler ve Büyük Yaylanın otantik evleri

Gezi ve Tırmanma Rotaları

Buzul göllerine ve zirveye ulaşmak için, Büyük Yayladan doğu yönünde vadi tabanında veya vadiye paralel olarak yaklaşık 2 km gidildikten sonra güney güneydoğu yönüne dönülerek vadi boyunca yaklaşık 2 km kadar daha düz bir rotada yola devam edilir. Kamp için en uygun yer, vadi tabanında yer dere kenarındaki düzlük alanlardır. Buradan sonra oldukça dik yamaçlar başlamaktadır. Demirkapı Deresi 2550 yükseltisinde iki kola ayrılarak GD yönünde vadi boyunca uzanır. Derenin sol kolu 2750 rakımda küçük bir buzul gölünde sona erer. Derenin sağ kolu ise, Pirömer Gölü üzerinden Demirkapı zirvesinin eteklerine kadar uzanır ve çevredeki diğer suları da toplar. Kamp alanından sonra buzul göllerine ve zirveye ulaşmak için G-GD yönünde yamaç yukarı tırmanışa geçilir. Kamp alanından yaklaşık 1 km sonra ilk büyük buzul gölü olan Pirömer Gölüne ulaşılır. Pirömer Gölünün 450 m güneybatısında Karagöl, 550 m doğu-güneydoğusunda isimsiz göl ve 1 km sonra da Çifte Göller (yöresel adı) yer alır. Bu iki gölün arası ise 500 m kadardır (Şekil-5a).

Demirkapı Vadisini hem dağcılar için ve hem de doğa yürüyüşü yapanlar açısından ele alıp değerlendirmek daha uygun olacaktır. Arabadan kamp alanına yürüyüş 40-50 dakika, kamp alanından buzul göllerine ulaşım ortalama 1,5-2 saat kadar sürer. Bu tırmanış orta derecede zorluğu olan bir tırmanıştır. Ancak zirve tırmanışı için esas zorluk göllerden sonra başlamaktadır. Hem dik yamaçlar ve hem de gevşek-parçalı zemin nedeniyle oldukça zor bir parkurdur (Şekil-6).

Şekil-5 Demirkapı zirvesi (a) kuzey, (b) güney yamacı tırmanma rotaları ve buzul gölleri (Google Earth)

Şekil-6 a) Dik yamaç ve parçalı-gevşek zeminde tırmanma; b) Demirkapı Tepe'nin zirvesi

Pirömer Gölü-zirve arası yaklaşık 2 km kadardır. Pirömer Gölü'nden güneye doğru akarsu boyunca yamaç yukarı tırmanılarak yaklaşık 4 saat sonra Demirkapı zirvesine ulaşılmış olur. Pirömer Gölünden sonra tırmanma rotası oldukça dik ve zor olup, zemin parçalı ve ayırık kayalardan oluştuğu için dağcıların, baton, kask, sağlam bot ve benzeri malzemelere sahip olması güvenlik açısından büyük önem taşımaktadır. Buzul vadisi ve göllere yapılacak normal yürüyüşler için arazi ayakkabısı, baton ve günlük ihtiyaçlar için diğer malzemeler (şapka, yağmurluk, gözlük vb) yeterli olur.

Demirkapı zirvesi için diğer bir rota da dağın güneyinde yer alır. Çaykara-Bayburt yolunun üzerinde ve Bayburt sınırlarında kalan Üzengili Yayladan doğu yönünde yaklaşık 4.5 km araç ile Çataldere Yaylasına ulaşılır. Bu yayladan 2,5 km kuzey yönünde tırmanılırsa Demirkapı zirvesine ulaşılabilir. Ancak bu rota oldukça dik kayalık ve zor bir rotadır (Şekil-5b).

Araba yollarının olmadığı eski zamanlarda Çaykara-Demirkapı üzerinden Bayburt'a ulaşım patika yollardan sağlanırdı. En kısa patika yol Demirkapı-Büyük Yayla üzerinden Demirkapı Deresi boyunca Karagöl'ün batısından, dağın eteğindeki isimsiz gölün doğusundan ve Demirkapı zirvesinin de 750 m doğusundaki boğaz-geçitten önce Bayburt'un Çataldere Yaylasına sonra da Bayburt'a ulaşıldı.

Sonuçlar

Demirkapı buzul vadisi, buzul gölleri ve Demirkapı zirvesi Trabzon'a 113 km, deniz kıyısına (Of'a) yaklaşık 70 km olup, bunlar Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en kuzeyinde ve kıyıya en yakın buzul gölleridir. Bu yöre Trabzon'un en önemli turizm destinasyonu olan Uzungöl'e de sadece 17 km uzaklıktadır. Yaz döneminde Uzungöl yabancıların en çok tercih ettiği bir yerdir. Burada yaz boyunca kalan turistler zamanlarının önemli bir kısmını çevre bölgeleri gezmeye ayırmaktadır. Özellikle Balıklı Göl ve Aygır Gölü bu yerlerin başında gelmektedir. Demirkapı vadisi ve bu vadinin başında yer alan buzul göllerini ise sadece bilen yürüyüşçüler ve dağcılar ziyaret etmektedir. Bunun başlıca nedeni Demirkapı Köyünden buzul göllerine olan uzaklık ve alt yapı eksikliğidir. Demirkapı Büyük Yayla'dan doğuya giden son derece kötü stabilize yolun iyileştirilmesi ile en az 1 saat zamandan kazanılabilir. Araba yolundan göllere ve zirveye giden patika yollar otantik özelliklerini korumakta ve sadece seyrek olarak dağcılar ile yöredeki çobanlar tarafından kullanılmaktadır. Zirve tırmanışı yapacaklar mutlaka kamp kurmak zorundadırlar. Buna karşılık vadiyi ve gölleri ziyaret edecek yürüyüşçüler için kamp zorunluluğu isteğe bağlı olup ziyaretlerini gününbirlik gerçekleştirebilirler.

Teşekkür

Bu çalışmaya katkı veren TEDAK (Trabzon Tenis Dağcılık Kayak Spor Kulübü) üyelerine, fotoğraf katkısı veren arkadaşlara ve makaleyi değerlendiren hakemlere teşekkür ederiz.

Kaynakça

Akçar, N., Yavuz, V., Ivy-Ochs, S., Kubik, P.W. Vardar, M., Schlütter, C. (2008), A case for a downwasting mountain glacier during Termination I, Verçenik valley, northeastern Turkey. *Journal of Quaternary Science*, 23/3, p.273-285.

Güven, İ.H. (1998), 1/100.000 Ölçekli Açınsama Nitelikli Trabzon C30 ve D30 Paftalarının Jeoloji Haritası ve Açıklaması, 9 s., MTA Genel Müdürlüğü, Ankara.

Trabzon 1/25 ölçekli G44-c3 ve G44-c4 Topografik Haritaları, Harita Genel Komutanlığı, Ankara.

Fotoğraflar

S. Korkmaz, T. Kansız, M.F. Türker ve M. Ayaz (Drone/Uçangöz foto)